

Valgprogram

for perioden 2019-2023

Rana Venstre

Bedre er alltid mulig
Gi Rana en ny retning
Stem Venstre

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1. På lag med framtida.....	3
1.1 Åpenhet og deltakelse	3
1.2 Vårt sosialliberale grunnlag.....	3
1.3 Samarbeid og tillit	4
1.4 Gode tjenester og ansvarlig økonomistyring	4
1.5 Attraktiv kommune	4
Kapittel 2. Ta vare på naturen	6
2.1 Forurensning til luft og vann må stanses.....	6
2.2 Klimatiltak må ikke ødelegge naturmangfoldet.....	6
Kapittel 3. Oppvekst og utdanning	8
3.1 Skole	8
3.2 Barnehage.....	9
3.3 SFO.....	9
3.4 Barnevern.....	10
3.5 Videregående opplæring og lærlinger	10
3.6 Studiebyen Mo i Rana	11
Kapittel 4. Helse og omsorg.....	12
4.1 En trygg og verdig alderdom.....	12
4.2 Løft for mental helse	12
4.3 Rusomsorg	13
4.4 Mestring.....	13
Kapittel 5. Samferdsel, by- og stedsutvikling	14
5.1 Grønn by- og tettstedsutvikling	14
5.2 Kulturminnevern og byutvikling	14
5.3 Vei og jernbane	15
5.4 Sykkel og gange	15
5.5 Kollektivtrafikk.....	16
5.6 Park og lokalmiljø	16
Kapittel 6. Flere nye jobber.....	17
6.1 Grønn industri og næringsutvikling	17
6.2 Innovasjon og entreprenørskap	17
6.3 Fornyet rikdom	17
6.4 Statlige arbeidsplasser	18
6.5 Reiseliv.....	18
Kapittel 7. Kultur, idrett og frivillighet.....	19
7.1 Frivillighet og samarbeid	19
7.2 Kultur.....	19
7.3 Idrett	20
7.4 Folkehelse og friluftsliv	20

Kapittel 1. På lag med framtida.

Rana kommune skal være åpen og lyttende, og lett tilgjengelig for innbyggerne. Det skal være fokus på kvalitet i tjenestetilbudet, og kommunen skal være i forkant når det gjelder å ta i bruk nye metoder og finne nye løsninger som gjør at tjenestene blir enda bedre. Det viktigste virkemiddelet for å levere gode tjenester til innbyggerne, er dyktige ansatte som trives på jobben. Rana kommune skal være en god arbeidsgiver og føre en arbeidsgiverpolitikk som gjør at vi kan rekruttere og beholde dyktige medarbeidere.

1.1 Åpenhet og deltakelse

Venstre vil at makta skal komme nedenfra; ombudsrollen er viktig for våre politikere. De gode avveiningene mellom ulike hensyn må skje i åpne debatter. Innspill fra utvalg, råd, interessegrupper og enkeltpersoner er bidrag til politikikutviklinga og verdifulle korrektiv for de som fatter beslutninger.

Når sakene er utredet, høringer gjennomført og innspill registrert vil våre politikere i Rana Venstre legge til grunn frihet for den enkelte og ansvar for hverandre, fellesskapet og framtida når beslutningen tas. Vi har sterk tro på folks skaperevne, kreativitet og ansvarsfølelse.

Hvert år utarbeider Pressens offentlighetsutvalg en åpenhetsindeks hvor åpenheten i alle kommunene i landet granskes. I 2018 endte Rana på 247. plass totalt med en score på 12 poeng av 30,5 mulige. Dette er på ingen måte godt nok og Venstre vil jobbe for at Rana kommune blir langt bedre på åpenhet de neste årene.

1.2 Vårt sosialliberale grunnlag

Attraktive lokalsamfunn, høy verdiskaping og god livskvalitet gjør det godt å bo i Rana. Men bedre er alltid mulig. Rana scorer lavt på en del nasjonale statistikker, for eksempel innen skole og eldreomsorg. Dette vil Venstre jobbe målrettet med for å snu. Og vi trenger enda flere ranværingar for framtida. Det skal vi jobbe for!

Venstre har en sterk tro på at mennesker som blir gitt frihet og tillit også tar ansvar for fellesskapet. Fellesskap handler om å stille opp for hverandre, både i nærmiljø, nasjonalt og internasjonalt.

Et godt samfunn bygges nedenfra. Vi vil spre makt og gi enkeltmennesker, familier og lokalsamfunn mulighet til å styre sin egen hverdag, og til å forme sin egen framtid. Like muligheter for alle og friheten til å leve egne liv, sikres bare gjennom et rettferdig og bærekraftig velferdssamfunn, hvor evner og innsats teller mer enn bakgrunn og opprinnelse. Venstre vil ha et samfunn med mangfold, hvor det er plass til alle. Vi ønsker et samfunn med små forskjeller og tillit mellom folk, hvor alle har mulighet til å lykkes.

Miljøhensyn gjennomsyrrer Venstres politikk. Vi må handle i tråd med Parisavtalen for å sikre generasjonene etter oss et godt liv med tilgang på naturressurser, naturopplevelser og en hverdag uten forurensning.

1.3 Samarbeid og tillit

Det sosialliberale sentrumpartiet Venstre kan samarbeide på tvers av partigrenser og politisk blokktenking. Et mangfold av interesser og verdier, mer åpenhet og deltakelse vil heve kvaliteten på det politiske arbeidet. Vi har respekt for den enkelte, toleranse og aksept for at vi er forskjellige.

Tillit er nøkkelen for å få til gode løsninger. I Rana har tilliten til politikerne blitt satt på prøve, spesielt i skolesaken. Tilliten mellom fagforeningene og administrasjonen i kommunen har også tidvis vært dårlig. Vi vil arbeide for å styrke tillitten mellom befolkningen, administrasjonen, fagforeningene og politikerne.

Vi er avhengig av et godt trepartssamarbeid for å finne de gode løsningene. Ansatte i kommunen må bli involvert og lyttet til. Samtidig må det være takhøyde for kritiske ytringer fra fagfolk hvis kommunen ikke leverer tjenestene innenfor lover og regler.

Rana Venstre vil:

- ✓ arbeide for å øke tilliten mellom folk, politikere og administrasjonen
- ✓ styrke trepartssamarbeidet

1.4 Gode tjenester og ansvarlig økonomistyring

Venstre vil føre en ansvarlig økonomisk politikk og sikre at innbyggerne skal få gode tjenester som ikke koster mer enn nødvendig. Kommunen har ansvaret for å forvalte en del av innbyggernes midler til det felles beste, og skal drives på en ansvarlig, effektiv, åpen og servicevennlig måte.

Rana Venstre vil:

- ✓ sikre god økonomisk styring og forutsigbarhet i tjenestetilbudet
- ✓ holde eiendomsskatten lav, og arbeide for å avvikle den på sikt når kommunens økonomi gir rom for det
- ✓ sørge for godt vedlikehold av kommunal eiendom
- ✓ levere gode og miljøvennlige tjenester innen vann, avløp og renovasjon, samtidig som de kommunale avgiftene holdes på et lavt nivå
- ✓ sikre rask kommunal saksbehandling ved plan- og byggesaker, og reell medvirkning fra samfunnet
- ✓ at hovedutvalgene skal fungere som politiske verksted

1.5 Attraktiv kommune

Rana kommune skal være en forutsigbar og offensiv samfunnsutvikler. I samhandling med innbyggere og næringsliv skal Rana-samfunnets evne til videre omstilling og nyskaping styrkes. Vekst og attraktivitet bygger først og fremst på en stolt industrihistorie og omstillingsevne. Rana er også nasjonalparkkommune, landbrukskommune, reindriftskommune, grottekommune og har et bredt spekter av unike natur- og kulturopplevelser året rundt. Vi har snørike vintre, høye og lave fjell, fjorder, elver og nærhet til Helgelandskysten.

Noen av våre viktigste saker neste periode:

- ✓ Rana skal bli Norges beste oppvekstkommune. Flere lærere i skolen og barnehagen, samt barnehagegaranti
- ✓ en to-sykehusmodell med stort akutt sykehus i Mo i Rana
- ✓ byggestart for ny storflyplass på Hauan så raskt som mulig
- ✓ ny dypvannskai
- ✓ flere studietilbud ved Campus Helgeland
- ✓ realisere Polarsirkelen Folkehøyskole
- ✓ oppgradering av Fv 12 og tunnel gjennom Bustneslia
- ✓ oppgradering av Nordlandsbanen slik at toget går raskere og oftere
- ✓ at togene på Nordlandsbanen går over til hydrogen istedenfor diesel
- ✓ ja til batterifabrikk, men nei til vindkraft på Sjonfjellet.

Kapittel 2. Ta vare på naturen

Menneskeskapte klimaendringer og tap av natur og artsmangfold er vår tids største utfordringer og krever en radikal omstilling av samfunnet. Å kutte klimagassutslipp, bevare naturen og forvalte jordens ressurser på en bærekraftig måte er nødvendig for å sikre jorda for generasjonene som kommer etter oss. Det innebærer også nye muligheter for verdiskaping og god livskvalitet. Rana Venstre vil gjøre det enklere for næringslivet, det offentlige og privatpersoner å velge grønt.

2.1 Forurensning til luft og vann må stanses

Rana skal bli industribyen med ren luft og rent vann. Vi må bruke ressursene våre flere ganger, og redusere forsøpling ved å fremme gjenbruk og sirkulær økonomi. Det må jobbes systematisk og på alle nivå for å redusere mengden plast på avveie.

Rana Venstre vil:

- ✓ redusere klimautslippene fra egen virksomhet med minst 60% innen 2030
- ✓ arbeide for at Rana blir en klimanøytral kommune
- ✓ at Rana blir en plastfri kommune
- ✓ stille klare og tydelige miljøkrav til industrien
- ✓ nye oppdrettskonsesjoner skal baseres på de strengeste miljøkravene og kun gis for utslippsfrie anlegg
- ✓ redusere matsvinn i kommunens egne virksomheter
- ✓ håndheve prinsippet om at forurenser betaler
- ✓ sikre at gamle miljøgiftutslipp kartlegges og ryddes opp i
- ✓ legge til rette for enklere kildesortering av avfall, spesielt flere innsamlingsstasjoner for glass og metall, og stille krav om at slike innsamlingsstasjoner bygges integrert i nye boligkomplekser
- ✓ at tiltaksplanen for Ranfjorden fullføres og gjennomføres.
- ✓ sikre en god miljøstatus for Ranavassdraget som nasjonalt laksevasdrag.
- ✓ sikre gjennomføring av vilkårsrevisjon for Bjerka-, Plura- og Langvassreguleringa slik at miljøforbedringer oppnås
- ✓ gjennomføre et kunnskapsløft for naturen ved å kartlegge artsmangfoldet gjennom en ny runde med kartlegging av naturtyper
- ✓ sette kommunale mål på areal som defineres som inngrepsfri natur (INON)
- ✓ ta vare på bier og humler lokalt, blant annet ved å plante «riktig» type planter, være restriktiv med sprøytemidler og fjerne pryddplanter/trær som er skadelig
- ✓ hindre naturinngrep i leveområder for sårbare dyr og planter, inngrepsfrie områder, myr, gammel naturskog, og andre viktige områder for natur, reindrift og friluftsliv

2.2 Klimatiltak må ikke ødelegge naturmangfoldet

Mange av de gode løsningene for lavutslippssamfunnet finnes allerede men utfordringen er at det tar for lang tid å ta dem i bruk. I en slik situasjon er det viktig at kommuner og byer går foran og viser vei.

Både regionalt og nasjonalt skal Rana ligge i forkant med utslippsfrie løsninger og klimavennlig drift. I tillegg skal kommunen stille krav til at utbyggere gjør grep for å redusere sine utslipp.

Venstre ser at lavutslippssamfunnet kan by på betydelige næringsmuligheter, og vil legge til rette for at kunnskapsmiljøene og det lokale næringslivet kan være i front for det grønne skiftet. Som foregangskommune på klimaområdet blir Rana attraktiv for fremtidsrettede næringsaktører og for nye og nåværende innbyggere.

Rana Venstre vil:

- ✓ ikke tillate vindmøller på Sjonfjellet
- ✓ utarbeide en egen kommunal strategi for klimatilpasning
- ✓ at kommunen skal gå i front når det gjelder å ta i bruk klimavennlig teknologi og klimavennlige løsninger, både i egen drift og i interkommunale selskaper som kommunen er medeier i
- ✓ innføre et kommunalt klimabudsjett og klimaregnskap der alle kommunens virksomheter rapporterer årlig på sitt CO₂-fotavtrykk og hvilke tiltak som planlegges for å redusere det
- ✓ fremme økt bruk av massivtre i nye private og kommunale bygg
- ✓ fortsette utbyggingen av fjernvarmenettet, i samarbeid med Mo Fjernvarme
- ✓ installere solfangeranlegg på alle nye kommunale bygg som ikke er, eller vil bli, tilknyttet fjernvarme
- ✓ at kommunen utvikler en strategi for grønne innkjøp
- ✓ gjennomføre klimavettkampanjer for å vise hvordan hver enkelt kan ta klimavennlige valg i hverdagen
- ✓ stille krav om fossilfri eller utslippsfri anleggsplass
- ✓ sammen med industriaktørene finne løsninger for å redusere utslippene fra industrisektoren
- ✓ at Rana utvikles til et kraftsenter for utvikling og kommersialisering av fornybare og utslippsfrie løsninger i samarbeid med de sterke kunnskapsmiljøene som allerede finnes i kommunen
- ✓ skifte ut kommunale fossilbiler til person- og varetransport med lav- og nullutslippsbiler, og å bytte ut deler av kommunens bilpark med el-sykkel.

Kapittel 3. Oppvekst og utdanning

En av de viktigste oppgavene kommunene har er å sørge for at barna våre får en god oppvekst. Trygge og lykkelige barn gir innovative og handlekraftige voksne. En lekende og lærerik barndom legger grunnlaget for et godt voksenliv. Barnehagen og skolen er våre viktigste fellesinstitusjoner, og skal sikre alle barn gode muligheter til å leve sine liv slik de ønsker. Vi vil at Rana skal bli landets beste oppvekstkommune. Slik sikrer vi en god framtid for våre barn og vi blir attraktive for de som bor her og tilflyttere.

3.1 Skole

En god skole er viktig for å skape bolyst. Skolen i Rana skal være en av de viktigste vekstfaktorene, og et viktig virkemiddel for at unge i etableringsfasen flytter hjem til Rana. Skolen i Rana skal preges av trygghet, trivsel og tilhørighet for alle elever, lærere og foreldre.

Vår visjon er klar. Den innebærer rehabilitering av eksisterende bygg, eller nybygg av nylig revne bygg. Investeringer i skoler vil bli tatt skritt for skritt, etter gode prosesser, og der behovet er størst – til vi er i mål.

Venstre mener at nærskoleprinsippet gir det beste utgangspunktet for god kvalitet i skolen, fordi relasjoner og trygghet er avgjørende fundament for god læring. Skolebygget i nærmiljøet utgjør en viktig samlingsarena for bygd og bydeler, og fungerer som en katalysator for aktivitet og samhold.

Vi ønsker å bevare fokus på unike egenskaper og kvaliteter ved den enkelte skole, samtidig som man samarbeider på tvers der det er hensiktsmessig (f. eks fremmedspråk).

Ved å legge til grunn pedagogisk forsvarlige klassestørrelser og lovkrav om tidlig innsats, vil ikke vedtatt skolestruktur gi de estimerte besparelser. Vi mener kvalitet i skolen må være styrende for valg av struktur.

Rana Venstre vil:

- ✓ legge til grunn pedagogisk forsvarlige klassestørrelser slik at læreren har tid og mulighet til å se hver enkelt elev
- ✓ ha ungdomsskoler på Mo, Ytteren og Gruben. På Gruben bør det bygges 1-10-skole
- ✓ opprettholde 1-10-skolene i Utskarpen og på Storforshei
- ✓ ha barneskole på Alteren, i privat eller kommunal regi
- ✓ prioritere tidlig innsats
- ✓ styrke etter- og videreutdanningen av lærere, og lage en plan som sikrer forutsigbarhet
- ✓ styrke PPT for å korte ned behandlingstiden og øke kvaliteten på tjenesten
- ✓ videreutvikle skolehelsetjenesten med flere helsesykepleiere
- ✓ sette mål for økt trivsel basert på evaluering av resultatene fra elevundersøkelsene
- ✓ intensivere arbeid mot mobbing
- ✓ redusere unødvendig byråkrati i skolene

- ✓ øke den fysiske aktivitet i skolen – flere helsefremmende skoler
- ✓ styrke kontakt mellom skole og hjem og utvikle kvaliteten i skolene – med ansatte og foreldre i førersetet
- ✓ styrke den spesialpedagogiske kompetansen i skolen
- ✓ være positive til alternativ pedagogikk og flere Montessori-skoler
- ✓ sikre skolebibliotektilbud ved alle skoler
- ✓ ha gatelys langs skoleveiene
- ✓ videreutvikle samarbeidet med Frikult
- ✓ sikre tidlig og god svømmeundervisning for alle elever i Rana kommune og prioritere de yngste elevene slik at de kan nå målene i læreplanen innen normert tid
- ✓ sikre gode overgangssituasjoner mellom barnehage og skole, og også mellom de ulike skolene gjennom å etablere sikre og like rutiner for overgangen for samtlige skoler.

3.2 Barnehage

Barnehagen er det stedet små barn tilbringer mest tid utenfor familien. Barnehagen skal være med på å gi ungene våre en god start på livet både som selvstendige individer og i samkvem og samspill med andre. Det skjer ikke av seg selv. En god barnehage ledes av dyktige voksne som inspirerer når de kan, gir rom for lek når de bør og trøster når det trengs. Venstre vil ha flere dyktige fagfolk i barnehagene for å skape en god oppvekst for flere.

Rana Venstre vil:

- ✓ at det skal være reell full barnehagedekning, innføre barnehagegaranti og ha løpende barnehageopptak
- ✓ øke andelen ansatte med barnefaglig kompetanse og barnehagelærerutdanning i barnehagene
- ✓ styrke den spesialpedagogiske kompetansen i barnehagene
- ✓ ha flere faglærte i barnehagene
- ✓ styrke etter- og videreutdanningen for ansatte i barnehagene
- ✓ legge til rette for et mangfold av ulike barnehager
- ✓ sikre likebehandling av private og kommunale barnehager
- ✓ bruke barnehageplasser til rekruttering av faggrupper som er vanskelig å få søkere til

3.3 SFO

Skolefritidsordningen i Rana er blant de dyreste i landet. I 2018 benyttet bare 27,8% av alle barn i 1. til 4. klasse SFO i kommunen. For at flere skal benytte seg av SFO må prisen reduseres og kvaliteten på tilbudet må bedres. Venstre vil at SFO skal være en arena hvor barn kan leke og lære, og ikke bare en oppbevaringsplass der barna venter på at foreldrene skal bli ferdige på jobb.

Rana Venstre vil:

- ✓ innføre gratis kjernetid i SFO

- ✓ ha en kvalitetsplan for SFO for å sikre et likeverdig og godt fritidstilbud for alle elever i hele kommunen
- ✓ redusere prisen på SFO
- ✓ legge til rette for at SFO kan samarbeide med kulturlivet, idretten, frivillige og andre aktører

3.4 Barnevern

Det krever kompetanse, ressurser og kjærlighet for å hjelpe barn som av en eller annen grunn ikke har det godt hjemme. Barnevernet er viktig for å ivareta barn som er utsatt

for omsorgssvikt. For at barnevernet skal kunne gi riktig hjelp til riktig tid, må de ha tilstrekkelige ressurser til å tilby et mangfold av tilpassede hjelpetiltak. Alle tiltak må ha som formål å gi barnet bedre omsorg og oppfølging utfra sitt individuelle behov.

Barnevernet må legge barnets beste til grunn. Vi vil sørge for å sette alle foreldre i stand til å være gode omsorgspersoner for sine barn. Barnets nettverk må få større betydning, og barnets familie og nettverk må sammen med barnevernet drøfte bekymringen om barnet. Gjensidig tillit og åpenhet er Venstres mål for barnevernet.

Akuttvedtak skal kun brukes når det er snakk om alvorlig omsorgssvikt eller fare for liv og helse, og skal alltid være siste utvei. Venstre vil at Rana kommune skal lære av andre kommuner som har lyktes i å forbedre sine barnevernstjenester, for eksempel Kongsberg kommune som reduserte akuttplasseringene med 90%.

Rana Venstre vil:

- ✓ sikre at alle foreldre er i stand til å være gode omsorgspersoner for sine barn
- ✓ at åpenhet og gjensidig tillit skal prege barnevernstjenesten
- ✓ øke den barnefaglige og kulturelle kompetansen i barnevernet
- ✓ lære av andre kommuner som har lyktes med sine barnevernstjenester
- ✓ sikre nødvendige ressurser til barnevernet for å hindre fristbrudd, og skape rom for forebygging og frivillige tiltak
- ✓ sikre god rekruttering av fosterforeldre
- ✓ gi bedre oppfølging av og tilsyn med fosterfamilier
- ✓ styrke tilbudet til volds- og overgrepssatte barn
- ✓ styrke frivillige tilbud som Home-Start Familiekontakten

3.5 Videregående opplæring og lærlinger

Fylkeskommunen har ansvaret for videregående opplæring, mens Rana kommune har mange lærlinger i sin organisasjon. Vi er avhengig av et godt samarbeid mellom kommunen, fylkeskommunen og næringslivet for at ungdommene spesielt på yrkesfag skal få fullført sin utdanning. Etterspørselen etter arbeidskraft må være styrende for hvilke videregående opplæringstilbud som tilbys i Rana.

Venstre fikk i denne perioden gjennomslag for vårt forslag om å doble antallet lærlinger i Rana kommune. Vi vil fortsatt ha flere lærlinger i kommunen og selskap som eies av kommunen, og innenfor flere fag.

Rana Venstre vil:

- ✓ øke antall lærlinger i Rana kommune og selskaper eid av kommunen
- ✓ stille krav om lærlinger i offentlige anbud
- ✓ at VG2 industrideknologi og andre etterspurte utdanninger skal tilbys ved Polarsirkelen Videregående skole
- ✓ etablere teknisk allmennfag (TAF) ved Polarsirkelen VGS

3.6 Studiebyen Mo i Rana

Studiebyen Mo i Rana er i vekst og endelig er studentboligene under bygging. Sammen med flere studietilbud, flere lokalt ansatte fagressurser og større fokus på studentvelferd vil dette gjøre oss enda mer attraktive for studenter. Vi vil arbeide for at Campus Helgeland på sikt blir det tredje campus i Nord Universitets nye studiestruktur.

Rana Venstre vil:

- ✓ arbeide for at det etableres flere studietilbud på Campus Helgeland
- ✓ arbeide for at Campus Helgeland i samarbeid med miljøet på Nesna blir Nord Universitets senter for desentralisert utdanning.
- ✓ bidra til at Campus Helgeland blir et fullverdig campus på linje med Bodø og Levanger
- ✓ bidra til bedre studentvelferd blant annet ved at det innføres en velkomstpakke fra kommunen som inneholder informasjon, gratisbilletter og annet som bidrar til at studentene føler seg velkommen.
- ✓ ha flere stipendiatstillinger og mer forskning på Campus Helgeland
- ✓ starte arbeidet med bygging av flere studentboliger slik at vi legger til rette for vekst

Kapittel 4. Helse og omsorg

Alle som trenger omsorg skal få anledning til å bo hjemme så lenge som mulig, også når de har et omsorgsbehov. Egen bolig og et tjenestetilbud som er tilpasset individuelle behov, gir trygghet, og vil redusere behovet for institusjonsplasser.

For de som opplever omfattende helsesvikt, er sykehjem et nødvendig tilbud. Venstre vil styrke sykehjemstilbudet i Rana ved å øke grunnbemanningen og styrke den medisinske kompetansen ved sykehjemmene. Flere heltidsstillinger og faste ansatte er også viktig.

4.1 En trygg og verdig alderdom

Retten til å bestemme over egen hverdag gjelder uavhengig av alder, og eldre som ønsker og kan bo hjemme med tilpasninger i boligen skal ha muligheten til det. Eldre som ikke lenger ønsker å bo hjemme skal få tilbud om omsorgsboliger. Eldre som bor på institusjon skal være trygge på at tjenestene de mottar holder høy standard, og at maten på institusjonen er smakfull og næringsrik.

Rana Venstre vil:

- ✓ sikre et tilstrekkelig antall sykehjemsplasser ved å bygge nytt sykehjem i løpet av perioden
- ✓ sikre tilstrekkelig bemanning i helse- og omsorgssektoren
- ✓ samarbeid med ansatte og fagforeningene for å redusere ufrivillig deltid
- ✓ legge til rette for at alle som ønsker det kan bo hjemme så lenge de har muligheten til det, for eksempel ved bruk av velferdsteknologi
- ✓ sikre at alle som har langtidsopphold på sykehjem har rett til enerom
- ✓ at maten som serveres på velferdsinstitusjoner skal være smakfull, næringsrik, og kortreist
- ✓ ha et godt psykiatrisk tilbud for eldre
- ✓ at omsorgsboliger skal være et tilbud for alle, uavhengig av økonomi
- ✓ støtte frivillige tiltak for eldre

4.2 Løft for mental helse

Mange sliter med psykiske problemer i kortere eller lengre perioder. De har ulike behov for hjelp, og hjelpetilbudet må være bredt og allsidig. Det bør opprettes flere lavterskeltilbud i kommunen som kan ta hånd om lettere psykiske lidelser. I tillegg må det komme på plass et tilbud på Helgelandssykehuset på ettermiddager, natt og helger.

Rana Venstre vil:

- ✓ sørge for et nært samarbeid mellom kommunens helsetjeneste og akuttpsykiatrien
- ✓ sikre rask behandling spesielt i barne- og ungdomspsykiatrien
- ✓ sikre god og oppdatert kompetanse hos alle ansatte som arbeider med psykisk helse
- ✓ sikre tilstrekkelig bemanning av psykiatriske sykepleiere i eldreomsorgen

- ✓ bidra til at Helgelandssykehuset styrker sine tjenester innen akuttpsykiatri i Rana slik at det finnes et tilbud på ettermiddager og helger
- ✓ arbeide for en kommunal plan for nullvisjon mot selvmord

4.3 Rusomsorg

God forebygging er den beste medisin for å unngå at mennesker havner i rusavhengighet. Derfor vil Venstre ha stort fokus på dette fra tidlig alder.

Hvis rusavhengighet først har inntruffet, ønsker Venstre at dette skal møtes med behandling fremfor straff. Ventetiden for rusbehandling må reduseres, det må settes inn økte ressurser i førstelinjen og de rusavhengige må sikres et bedre ettervern. Det er også nødvendig å samordne tiltak mellom kommunen og det øvrige hjelpeapparatet.

Rana Venstre vil:

- ✓ at tilbudene til rusavhengige i størst mulig grad skal tilpasses brukernes behov
- ✓ sikre differensierte botilbud og meningsfulle dagtilbud for mennesker som vil komme seg ut av rusavhengighet.
- ✓ styrke samarbeidet med andre kommuner og spesialisthelsetjenesten i arbeidet med rusavhengige med store utfordringer med livsmestring.
- ✓ styrke det forbyggende arbeidet blant unge for å unngå at ungdom med problemer tyr til rus
- ✓ etablere lavterskeltilbud for ungdom med rusavhengighet og ungdom med rusproblemer kombinert med psykiske og sosiale vansker
- ✓ styrke lavterskeltilbud rettet mot barn av rusmisbrukere

4.4 Mestring

Retten til å bestemme over egen hverdag og friheten som ligger i å klare seg selv, er viktig for menneskers livskvalitet. Derfor er tilrettelegging og hjelp til egen mestring, noe av det mest grunnleggende kommunen kan gjøre for å sikre at folk har best mulig livskvalitet i hverdagen. Det handler om å tilrettelegge for at alle mennesker kan delta i samfunnet på sine premisser.

Rana Venstre vil:

- ✓ sikre at funksjonsnedsettelse ikke skal hindre aktiv deltakelse i samfunnet
- ✓ sikre at alle som har rett til brukerstyrt personlig assistent (BPA) får tilstrekkelig antall assistenttimer
- ✓ sikre at universell utforming er førende i all planlegging
- ✓ ta i bruk velferdsteknologi som gjør det enklere for folk å klare seg selv i egen bolig
- ✓ samarbeide med private utbyggere om sosial boligbygging
- ✓ sikre at Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne og Eldrerådet kommer tidlig inn i relevante prosesser
- ✓ videreføre SAKU og VAKU, samt jobbe for flere aktiviteter for funksjonshemmede og utviklingshemmede

Kapittel 5. Samferdsel, by- og stedsutvikling

Mennesker har til alle tider søkt sammen i store og små bomiljøer for å oppleve fellesskap, løse felles utfordringer, realisere egne ambisjoner og ta vare på hverandre. Venstre mener at sentrum, bydelene og tettstedene i Rana skal være gode steder å bo og vokse opp i. De må også ta sin del av ansvaret for en bærekraftig utvikling der naturen og kulturen har sin plass. Næringslivet, frivilligheten, lokaldemokratiet og innbyggerne må spille på lag for å lage løsninger som gir plass til alle og lar hver enkelt av oss leve i tråd med egne ønsker, evner og behov.

5.1 Grønn by- og tettstedsutvikling

Rana kommune er i vekst og Venstre ønsker at befolkningsveksten skal skje på en bærekraftig måte ved å fortette rundt eksisterende kollektivknutepunkter. Samtidig skal vi sikre grønne lunger og grønne korridorer i fortettingsområdene.

Mo i Rana er Nord-Norges tredje største by og regionsenteret på Helgeland. Venstre ønsker å styrke denne posisjonen og videreutvikle Mo i Rana som regionsenter med flere arbeidsplasser, kulturtilbud og aktiviteter.

Rana Venstre vil:

- ✓ at klimatilpasning skal være et element i all by- og stedsplanlegging
- ✓ befeste posisjonen som regionssenter og handelssentrum på Helgeland
- ✓ arbeide for at Rana søker på Smart City-ordningen i EU
- ✓ jobbe for at Mo i Rana får et mer «livlig og urbant» sentrum
- ✓ streng forvaltning av sentrumsgrensa
- ✓ jobbe for etablering av fiberbasert bredbånd og mobildekning til alle Ranas husstander
- ✓ ha fortetting i sentrum og langs kollektivknutepunkt innenfor visse rammer
- ✓ at alle nybygg med biloppstillingsplasser må ha opplegg for elbiler og sykkelparkering under tak
- ✓ stille krav om arkitektonisk kvalitet og variert leilighetsstørrelse i by- og stedsutviklingsprosjekter

5.2 Kulturminnevern og byutvikling

Venstre er by- og stedsutviklingspartiet som vil kombinere det beste av det historiske med det beste av det nye. Vårt mantra er vern gjennom bruk, også for å unngå spekulativt forfall. Venstre vil verne om byhistorien, slik at Mo i Rana kan beholde sin unike identitet og historiske særpreg. En by med en klar identitet og en historie å ivareta, skaper samhold for innbyggerne og en by å være stolt av. Venstre vil ta vare på det unike og aldri la behovet for by- og stedsutvikling gå på bekostning av byens kulturarv.

En kulturminneplan skal inneholde ei liste over prioriterte kulturminner som kommunen vurderer som kommunalt verneverdig, og som skal bevares og forvaltes særskilt. Planen vil både gi kommunen kunnskap om lokalhistorie og være et godt verktøy for forvaltninga av kulturminnene i kommunen for framtida. Rana kommune sin plan ble vedtatt i 2002 og det er avgjørende at planen revideres snarest.

Rana Venstre vil:

- ✓ ta vare på byenes kulturhistorie ved å verne, men også bruke, våre historiske bygninger
- ✓ tilrettelegge for utbygging i etablerte strøk, men ikke la det gå på bekostning av beboernes livskvalitet, stedets egenart og kulturhistoriske verdier
- ✓ lytte til antikvariske myndigheter i by- og stedsplanleggingen
- ✓ sikre en bærekraftig utvikling av byen, som sikrer kulturhistoriske verdier for fremtiden
- ✓ sikre at Kvithuset på Ytteren fortsatt blir brukt, enten i kommunal eller privat regi, og ikke rives
- ✓ revidere kulturminneplanen i kommunen
- ✓ gjennomføre en systematisk kartlegging av alle bygninger og gradere de ut fra deres kulturhistoriske verdi, for eksempel slik man har gjort i Trondheim.

5.3 Vei og jernbane

Samferdselspolitikken skal ivareta tre grunnleggende hensyn: gode transportmuligheter for hele befolkningen, et miljøtilpasset, utslippsfritt samfunn og verdiskapning for næringslivet. Samferdselspolitikken må føre samfunnet i retning av alle tre mål på samme tid. Selv med oppgraderingen av E6, er det et betydelig behov for bedre infrastruktur i regionen. For Rana sin del gjelder dette spesielt fylkesveiene, de kommunale veiene og Nordlandsbanen.

Rana Venstre vil:

- ✓ arbeide for tunnel gjennom Bustneslia
- ✓ styrke veivedlikeholdet for å redusere vedlikeholdsetterslepet på kommunale veier
- ✓ dimensjonere nye veier og avløpsledninger slik at de tåler forventede klimaendringer som ekstremvær og økt overvannshåndtering.
- ✓ arbeide for at Nordlandsbanen oppgraderes slik at toget går raskere og oftere
- ✓ ha bedre dekning for telefon og internett langs Nordlandsbanen
- ✓ etablere en «Helgelandspendel» mellom Trofors og Skonseng etter modell fra «Saltendelen»
- ✓ beholde elbilfordeler som gratis parkering og gratis bompassering inntil elbilandelen har økt betydelig

5.4 Sykkel og gange

Det skal være enkelt, trygt og hyggelig å gå og bruke sykkel som transportmiddel i hele Rana kommune hele året. Hensynet til syklist og gående skal prioriteres i all planlegging av vei- og trafikkkløsnings. Spesielt vil Venstre trygge veinettet rundt områder barn og unge ferdes og oppholder seg.

Rana Venstre vil:

- ✓ styrke arbeidet med å få til sammenhengende gang- og sykkelveier i hele kommunen
- ✓ styrke vedlikeholdet av gang- og sykkelveiene
- ✓ etablere Mo i Rana som «sykkelby» for å fremme aktiv transport
- ✓ prioritere god og trygg framkommelighet på gang- og sykkelveier om vinteren
- ✓ tilrettelegge for økt bruk av elsykkel
- ✓ ha flere gatelys og prioritere veier der mange barn og unge ferdes

5.5 Kollektivtrafikk

For å redusere bruken av bil er det viktig med gode alternativer. For at kollektivtilbudet i Rana skal være attraktivt må det bli billigere og bussene må gå oftere. I dag er spesielt tilbudet mellom sentrum og utkantene av kommunen alt for dårlig.

Rana Venstre vil:

- ✓ arbeide for bedre og billigere kollektivtilbud
- ✓ at fylkeskommunen skal ta i bruk elbusser neste gang bussrutene legges ut på anbud
- ✓ redusere prisen på månedskort
- ✓ redusere prisen for barn og ungdom
- ✓ at det skal være mulig å kjøpe månedskort som gjelder både for buss og tog
- ✓ etablere et forskningsprosjekt med selvkjørende busser i samarbeid med fylkeskommunen og forskningsmiljø

5.6 Park og lokalmiljø

Når vi bygger tettere i sentrum og rundt knutepunkter, er det viktig å sikre grønne lunger i by og tettsteder. Samtidig gir fortetting oss muligheten til å ta vare på den flotte naturen og kulturlandskapet utenfor byen og tettstedene. For Venstre er det viktig å sikre gode og attraktive rekreasjonsmuligheter nær der folk bor, og ta vare på skog, matjord, bekker og elver.

Rana Venstre vil:

- ✓ bevare og utvikle eksisterende parkanlegg
- ✓ realisere planene for Jernbaneparken og Havmannaksen
- ✓ anlegge, gjerne sammen med private aktører, bypark/grønn lunge på Meieritomta
- ✓ sørge for grønne lunger og gangveier i boligområder
- ✓ sikre at lekeplasser anlegges med naturlig eller miljøvennlig dekke
- ✓ legge til rette for flere lekeplasser i lokalmiljøene

Kapittel 6. Flere nye jobber

Det må bli lettere å skape arbeidsplasser der du bor. Venstre støtter gründere og småbedrifter. De som våger å satse skal ha like rettigheter som andre arbeidstakere. I tillegg må vi bygge videre på det vi som samfunn er gode på, industrikultur, teknologi og omstilling.

6.1 Grønn industri og næringsutvikling

Rana skal bli Norges grønne industrihovedstad. Vi må tenke globalt og handle lokalt for å sikre befolkningsvekst, nødvendig arbeidskraft og den beste kompetansen for videre grønn innovasjon og utvikling mot en fornybar fremtid. Det grønne skiftet og økende bevissthet rundt menneskers påvirkning på klimaet og naturmangfoldet, vil bli et konkurransefortrinn for industrien i Rana som har mindre utslipp og avtrykk enn bedrifter i andre land.

Rana Venstre vil:

- ✓ arbeide for realisering av batterifabrikk
- ✓ sikre gode rammevilkår for industrien i Rana og arbeide for at el-krafta gir verdiskaping i regionen
- ✓ at Rana skal framstå som et naturlig førstevalg ved nyetableringer, samtidig som eksisterende virksomheter føler seg ivaretatt
- ✓ videreføre Rana Utviklingsselskap som kommunens næringsetat
- ✓ styrke samarbeidet mellom kommunene og næringslivet på Helgeland
- ✓ sørge for at vi har tilgjengelige næringstomter for nyetableringer

6.2 Innovasjon og entreprenørskap

De fleste bedriftene vi skal leve av i framtida er enda ikke skapt. To av tre nye arbeidsplasser i dag skapes i nye og unge bedrifter. Digitalisering og ny teknologi skaper muligheter for nye tilknytningsformer til arbeidslivet, og gjør det mulig å jobbe og bo i hele Rana.

Rana Venstre vil:

- ✓ at Rana kommune skal bruke innovative anskaffelser i sine anbud for å stimulere til innovasjon, nyskaping og lokal næringsaktivitet
- ✓ at kommunens anskaffelsespraksis skal evalueres jevnlig, med sikte på å sikre gode, innovative, effektive og gründervennlige innkjøp.
- ✓ støtte opp om initiativer som bidrar til å styrke gründermiljøet i Rana, slik som møteplasser, co-working spaces, laboratorier, osv.
- ✓ legge til rette for at små bedrifter kan delta i anbudsrunder fra kommunen.
- ✓ legge til rette for næringslivets sosiale samfunnsengasjement og støtte opp om sosialt entreprenørskap.
- ✓ ha sterkere fokus på kultur som vekstnæring

6.3 Fornybar rikdom

Rana har mye fornybar rikdom og lange tradisjoner innen primærnæringene landbruk, skogbruk og reindrift, i tillegg til fornybar energiproduksjon. Det er derfor

viktig å satse videre på disse næringene og videreutvikle dem ved å ta i bruk innovasjon og ny teknologi.

Rana Venstre vil:

- ✓ bidra til å øke matproduksjonen i et aktivt landbruk som tar vare på et levende kulturlandskap og levende bygder
- ✓ utvikle en egen plan for å redusere klimagassutslipp i landbruket og avrenninger fra gjødsel.
- ✓ stimulere til kultur- og naturbasert næringsutvikling

6.4 Statlige arbeidsplasser

Rana kommune huser mange viktige statlige institusjoner. Nasjonalbiblioteket, HELFO, NAV og Statens Innkrevingsentral løser viktige nasjonale oppgaver på en veldig god måte. Disse kompetansearbeidsplassene er også viktige for dynamikken i Rana-samfunnet og gjør Rana mer attraktiv enn andre kommuner ved å tilby et variert arbeidsmarked.

I de senere årene har det vært flere omorganiseringer i staten som har lagt press på disse statlige kompetansearbeidsplassene. Venstre på Stortinget fikk i 2017 gjennomslag for utflytting av statlige arbeidsplasser fra Oslo. Rana Venstre vil jobbe for at de statlige institusjonene i Rana styrkes, og at det flyttes flere arbeidsplasser fra Oslo og andre storbyer til Mo i Rana. Vi vil også bidra til flere statlige arbeidsplasser på Helgeland fordi vi mener dette styrker oss som region.

Rana Venstre vil:

- ✓ flytte flere statlige arbeidsplasser fra storbyene til Rana og Helgeland
- ✓ støtte arbeidet med å etablere nytt nasjonalt våpenregister i Mosjøen
- ✓ overføre flere oppgaver til SI og andre statlige institusjoner i Rana for å sikre arbeidsplassene og etablere nye arbeidsplasser

6.5 Reiseliv

Med ny flyplass på Hauan vil reiselivet i Rana nå nye høyder. Vi har mye å tilby turister, men må bli enda bedre på å markedsføre oss som reiselivs- og nasjonalparkkommune. Det må også legges bedre til rette for reiselivet og gründere som ønsker å satse innen reiseliv.

Rana Venstre vil:

- ✓ bedre mobildekningen rundt populære turistområder som Svartisen, Pluragrotta og andre steder
- ✓ promotere Rana som reiselivs- og nasjonalparkkommune
- ✓ legge til rette for ny næringsvirksomhet innen reiseliv
- ✓ sørge for at eventuelle cruiseskip som anløper Rana benytter landstrøm
- ✓ arbeide for at miljø og bærekraft er styrende elementer innen reiselivet
- ✓ samarbeide med de andre kommunene på Helgeland for å tilby skreddersydde pakker på tvers av kommunene

Kapittel 7. Kultur, idrett og frivillighet

Frivillig sektor er limet i samfunnet. Når vi møtes til felles innsats og felles opplevelser, skaper vi samhold og livskvalitet. Venstre vil at alle i Rana kommune skal ha tilgang på gode opplevelser innenfor kultur og idrett, både som utøver og tilskuer, og vil spesielt prioritere bredden i kultur- og idrettstilbud til barn og unge. Sosiale møteplasser og fysisk aktivitet er også viktig som forebyggende helsefremmende tiltak.

7.1 Frivillighet og samarbeid

Frivillig innsats gjennom lag, foreninger og andre former for frivillig arbeid, er grunnlaget for mange av de aktivitetene, tilbudene og mulighetene som gjør Rana til en flott kommune å bo i. Venstre ønsker å støtte opp under en mangfoldig frivillig sektor og legge til rette for et godt samarbeid mellom frivilligheten og kommunen.

Rana Venstre vil:

- ✓ få på plass en frivillighetserklæring som et styrende dokument for Rana kommunes frivillighetspolitikk
- ✓ styrke samarbeidet med frivillig sektor
- ✓ styrke frivillighetssektoren både praktisk og økonomisk også ved bruk av næringsfondet
- ✓ sikre frivillige lag og foreninger forutsigbare rammer gjennom gode støtteordninger
- ✓ etablere en målrettet støtteordning der lag og foreninger kan søke om midler til konkrete integreringstiltak
- ✓ sikre at kommunale bygg kan benyttes av lag og foreninger til møter og andre aktiviteter i den tiden kommunen ikke selv trenger å benytte dem, og gjøre det enkelt å booke slike lokaler via nett
- ✓ gi alle ungdommer i kommunen et godt fritidstilbud, blant annet gjennom organiserte aktiviteter som fritidsklubb på sentrale møteplasser i hele kommunen, men også gjennom arenaer for ikke-organiserte aktiviteter
- ✓ tilby gratis aktivitetskort og opplevelseskort til barn og unge fra familier med lav inntekt, slik at alle sikres tilgang på kulturopplevelser og deltakelse i fritidsaktiviteter uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn
- ✓ styrke samarbeid med og sikre økonomien til Frivilligsentralen

7.2 Kultur

Rana har mye god kultur å tilby våre innbyggere og tilreisende. Vi har et mangfoldig festivaltilbud, Nordland Teater, en attraktiv kulturskole og et frivillig kulturliv vi er stolte av. To viktige saker denne perioden vil være å sikre realiseringen av Vitensenter Nordland og finansieringen av nye Rana Museum i deres nye bygg.

Rana Venstre vil:

- ✓ sikre kulturhusfunksjoner i kommunen

- ✓ realisere Black Box Ung på Nordland Teater
- ✓ etablere flere rusfrie tilbud til ungdom
- ✓ utvikle kulturskolen med tilbud innen flere uttrykk
- ✓ sikre utviklingsmuligheter for biblioteket, Rana Museum, Nordland Teater, musikkfestivalene og andre kulturaktiviteter i kommunen
- ✓ tilrettelegge kulturopplevelser bedre for grupper med spesielle behov, også utenfor institusjonene
- ✓ tilby rimelig bruk av øvings- og møtelokaler til ideelle organisasjoner og institusjoner med tilbud rettet mot barn og unge
- ✓ inkludere innvandrere i kulturlivet
- ✓ ha sterkere fokus på kultur som vekstnæring
- ✓ styrke satsingen på kunst- og kulturuttrykk i det offentlige rom
- ✓ fortsatt legge til rette for Rana som festival- og arrangementskommune.

7.3 Idrett

Alle innbyggere i Rana kommune skal ha mulighet til å drive med fysisk aktivitet, og det skal være gode tilbud både innenfor organisert idrett og egenorganiserte aktiviteter.

Rana kommune skal ha gode anlegg for et mangfold av idrettsaktiviteter, både for breddeidrett og idrett på elitenivå.

Rana Venstre vil:

- ✓ ha økt bruk av partnerskapsavtaler
- ✓ sikre støtteordninger som i størst mulig grad gir likeverdige vilkår for idrettslag uavhengig av drifts- og eieform
- ✓ realisere nytt hoppanlegg i Fageråsen
- ✓ sikre at nye skoler bygges med flerbrukshall istedenfor tradisjonell gymsal der det er fornuftig
- ✓ sikre at alle kunstgressbaner i Rana kommune skal være miljøvennlige
- ✓ etablere utendørs treningsapparater i parker langs populære turstier
- ✓ tilrettelegge for paraidrett i Rana kommune
- ✓ tilrettelegge for e-sport og gaming som fritidsaktivitet, eksempelvis gjennom å stille egnede lokaler til disposisjon
- ✓ tilrettelegge for samarbeid mellom idrettslag og skolefritidsordningen
- ✓ tilrettelegge idrett bedre for funksjonshemmede

7.4 Folkehelse og friluftsliv

Rana Venstre vil arbeide aktivt for å sikre befolkningen bedre helse, gjennom å styrke faktorer som bidrar til bedre helse, og svekke faktorer som medfører helserisiko.

Rana Venstre vil:

- ✓ gå mot reduksjon av friområder

- ✓ sikre nødvendig støtte til BUA for utlån av godt utstyr slik at barn og unge sikres deltakelse i aktiviteter
- ✓ ha minst mulig motorisert ferdsel i utmark for fornøyelsesformål.
- ✓ fullføre Haukesodden friluftsområde
- ✓ kartlegge og ta vare på viktige naturområder for friluftsliv i nærheten av folks boliger, skoler, barnehager
- ✓ at aldersgrensen for gratis fiske med stang i elver og vann skal være 20 år.
- ✓ utnytte og markedsføre vår status som nasjonalparkkommunen
- ✓ styrke folkehelsearbeidet